

BRN Rijec

Posebno izdanje
br. 1, 2020.

glasnik hrvatske kulturne zajednice wiesbaden

DAS WORT - MITTEILUNGSBLATT DER KROATISCHEN KULTURGEMEINSCHAFT WIESBADEN

Kostenaufwendungen für die Redaktion Rijec 56/57, 2018/2019

Projekt „Sprachenvielfalt und Kulturlernen“ Teil 1
Kostenzusammenstellung wie durch die Anlage Belegt

Nr.	Bezeichnung	Verrechnung
1	Internetanmeldung	0,00 €
2	Vereinskontobelastung	6,99 €
3	Internetanmeldung	0,00 €
4	Vereinskontobelastung	6,99 €
5	Druckkosten, Kopien	100,00 €
6	Vereinskontobelastung 2018	0,00 €
7	Druckkosten, Kopien	47,78 €
8	Vereinskontobelastung	50,00 €
9	Büromaterial, Ausstellung	29,08 €
10	Redaktionsarbeit, Statist.	0,00 €
11	Post, Porto, Büromaterial	39,35 €
12	Vereinskontobelastung	0,00 €
13	Post, Porto, Büromaterial	12,99 €
14	Vereinskontobelastung	19,10 €
15	Redaktionsarbeit, Statist.	17,57 €
16	Reisekosten, Kultur als	2,40 €
17	Büromaterial, Ausstellung	0,00 €
18	Büromaterial, Ausstellung	0,00 €
19	Vereinskontobelastung	0,00 €

Projekt „Sprachenvielfalt und Kulturlernen“ Teil 1
Kostenzusammenstellung wie durch die Anlage Belegt

DELLA MERCATVRA
ET DEL MERCANTE
PER FETTO.
LIBRI QUATTRO
Di M. Benedetto Cotrugli Raugo.
Scritti già più di anni CX.
& hora dati in luce.
Vtilissimi ad ogni Mercante.
CON PRIVILEGIO.

Ausgaben	Einnahmen	Saldo
6,99 €	0,00 €	-6,99 €
0,00 €	6,99 €	0,00 €
6,99 €	0,00 €	-6,99 €
0,00 €	6,99 €	0,00 €
509,75 €	0,00 €	-509,75 €
0,00 €	397,04 €	-112,71 €
100,00 €	0,00 €	-112,71 €
0,00 €	100,00 €	-160,49 €
47,78 €	0,00 €	-210,49 €
50,00 €	0,00 €	-239,57 €
29,08 €	0,00 €	-210,49 €
0,00 €	29,08 €	-249,84 €
39,35 €	0,00 €	-210,49 €
0,00 €	39,35 €	-223,48 €
12,99 €	0,00 €	-242,58 €
19,10 €	0,00 €	-260,15 €
17,57 €	0,00 €	-262,55 €
2,40 €	0,00 €	-262,55 €
0,00 €	262,55 €	0,00 €

Uvodna riječ

Ovo, posebno izdanje časopisa **Riječi** broj 1 za 2020. godinu sadrži tekstove koji svjedoče o radu i zanimanju **Hrvatske kulturne zajednice - Ogranka Matice hrvatske** u Wiesbadenu za ekonomski razvoji Domovine kao i aktualne hrvatsko-njemačko gospodarske odnose.

Neposredni dodir i sudjelovanje na konferencijama *Gospodarskih komura* u Frankfurtu i Mainzu pružaju članovima i čitateljima časopisa ne samo neposredni uvid u gospodarske odnose već poneke odgovore na socijalne probleme i razvoj društva.

Kultura u gospodarstvu nije samo floskula koja treba uljepšati fasadu gospodarskog zdanja nego kulturni je sadržaj neodvojiv od napredka i motivacije u razvoju gospodarstva. – Bilo je rečeno na jednom od hrvatsko-njemačkih gospodarskih susreta.

U skladu s dugogodišnjom tradicijom i ovo posebno izdanje **Riječi** donosi zanimljivo štivo u kojemu se *Kulturna zajednica iz Wiesbadenba* prepoznaje već dugi niz godina.

Svima koji su novčanom podrškom podržali izdavanje našeg časopisa srdačno zahvaljujemo, a posebno ističemo *Državni ured za Hrvate izvan Republike Hrvatske* koji je ne samo financijski podržao naš program nego i prepoznaje važnost rada udruga iseljenika.

Svi brojevi časopisa **Riječ** kao i posebna izdanja časopisa nalaze se digitalizirani (PDF) na portalu redakcije **Riječi**: <http://www.rijec.hkz-wi.de>

Uredništvo []

INHALTSVERZEICHNIS/KAZALO

Beno Kotruljević, <i>kolaž, arhiva redakcije</i>	I
Uvodna riječ.....	II
INHALTSVERZEICHNIS/KAZALO.....	II
1. Riječ broj 30, 2002.: <i>Spremni za globalizaciju?</i>	1
2. Riječ broj 33, 2003.: <i>Pozitivne smjernice u razvoju hrvatskog gospodarstva</i>	2
3. 30 godina <i>Hrvatske kulturne zajednice</i>	4
4. Glasnik AMAC, Frankfurt 2004.: <i>Hrvatska u predvorju ulaska u EU</i>	5
5. Riječ broj 33, 2003.: <i>Suradnja Hrvatske i Njemačke iz perspektive kulturne zajednice Hrvata u Njemačkoj</i>	8
6. Zbornik Hrvatske matice iseljenika, Zagreb, 2007: <i>Znanstveni prinos gospodarstvenih stručnjaka izvan Domovine</i>	9
7. Ivica Košak: <i>Surlom po kulturi</i>	13
8. Škola kao poduzetnik.....	16
9. Gastronomija i ugostiteljstvo.....	18
10. Marijana Dokoza: <i>Priznanje za dosadašnji rad</i>	20
<i>Povelja Republike Hrvatske 2020</i>	III
Beno Kotruljević, <i>Spomenik u Zagrebu, foto, arhiva redakcije</i>	IV
IMPRESSUM.....	IV

SPREMNI ZA GLOBALIZACIJU?

Prikaz zasjedanja "Gospodarskog foruma", održanog 5. veljače 2002. u Frankfurtu na Majni

Bauk kruži svijetom. Globalizacija prijeteći preobrazbom nacionalnih gospodarstava treće vrste - njihovim ukidanjem! Biti *global player* ili ne biti? U Zagrebu je prošle jeseni održano šesto međunarodno savjetovanje o cjelovitoj preobrazbi hrvatskog društva i države. San o neovisnom gospodarstvu u neovisnoj državi raspisao se poput mjehurića od sapunice. Nebrojeni savjetnici poslovnog svijeta nude rješenja sa zajedničkim nazivnikom - astronomskim honorarom za savjete. Nasuprot tome, odgovor na Gospodarskom forumu održanom 5. veljače 2002. u Frankfurtu (priredila Gospodarska komora Ffm) glasio je: osposobljavanje zaposlenih!

Studija PISA (*Programme for International Student Assessment*) od OECD (*Organisation for Economic Co-operation and Development*) je izazvala šok u njemačkom školstvu. Hrvatski migranti u Njemačkoj pogođeni su tim izvješćem iz više razloga. Drugi i treći naraštaj hrvatskih građana u Njemačkoj pohađa ne samo školski sustav koji se u međunarodnim razmjerima (OECD) nalazi na dnu ljestvice školske izobrazbe, nego unutar školskog sustava djeca migranta imaju i nepovoljan položaj. Da se može bolje pokazuju neke skandinavske zemlje (vidi članak "Škola kao poduzetnik" *Riječ* broj 23, str. 26. prosinac 1999.). I Republika Finska, taj baltički tigar sa 5,1 milijuna stanovnika pokazuje zamašne gospodarske uspjehe upravo zahvaljujući uspješnom školstvu. U Finskoj djeluje 20 Sveučilišta sa 30 visokoškolskih ustanova. Vodeće Finske tvrtke kao npr. Nokia su *global player* u međunarodnim gospodarskim odnosima. Politički cilj finske vlade je osposobiti stanovništvo za sve izazove 21. stoljeća. Do 2005. godine planira se u Finskoj 60% mladih prihvatiti u visokoškolsku nastavu. Da to nije luksus pokazuje činjenica kako u Finskoj ne postoji nezaposlenost mladih. Naravno takva produktivnost intelektualnog kadra ima i gorku stranu medalje. Pozamašan udio od 2 milijuna finskih migranta u svijetu su intelektualci.

Privlačnost studija u Finskoj nije nepoznata Nijemcima. U proljeće 1999. upoznao sam studenta njemačkoga podrijetla na visokoj školi u finskoj pokrajini Nordkarelien. Nijemac sa završenim vodoinstalaterskim (!) zanatom. Tek kao absolvent solidne finske visokoškolske

ustanove ima taj mladi stručnjak šansu i na njemačkom tržištu rada. Besmislenost razvoja u domaćim, hrvatskim okvirima ocrtava gotovo istovjetno poznanstvo sa nastavnikom (profesor DIF-a iz Zagreba) koji je napustio nastavničko zvanje da bi u Velikoj Gorici položio majstorski ispit, a koji mu je omogućio da radi (unosnije) kao vodoinstalater!

Problem stručnog obrazovanja nije novina i tko je iskren nije u Njemačkoj iznenađen rezultatima studije PISA. Forum Gospodarske komore u Frankfurtu je pokazao kako se rješenja globalnog izazova već provode i u Njemačkoj. Na primjeru tvrtke Merck pokazano je, kako u tek dva desetljeća iz jednog obiteljskog poduzeća može nastati međunarodni koncern. Dr. Hermann Weicht, voditelj obuke zaposlenih iznio je na primjeru tvrtke (MERCK) kako je upravo stalno obrazovanje stručnjaka na radnom mjestu ključ uspjeha na tržištu. Nasuprot neoliberalnim

težnjama koje sa osobljem žele raspolagati prema geslu "*hire and fire*" (uposli i otpusti - prema potrebi), naglašava dr. Weicht kako motivacija na radnom mjestu jamči stvaralaštvo. A stvaralaštvo

je opet preduvjet za racionalnu proizvodnju odnosno temeljem produktivnosti. Ne samo dobra obaviještenost već i neprekidno školovanje osoblja je temelj za odanost. Ljestvice napredovanja moraju za svakog radnika biti otvorene prema gore. Njemačko gospodarstvo ne može očekivati priliv stvarno sposobnih inozemnih stručnjaka ako je ovima unaprijed jasno da im je domet napredovanja u službi unaprijed zapriječen, već samim tim što su viši stupnjevi u hijerarhiji sačuvani za njemačke državljane.

I u interesu migranta je iskoristi svaku priliku obrazovanja uz rad. Preduvjet za globalni razvoj gospodarstva jest i interkulturalno upravljanje koje je u njemačkom gospodarstvu nedovoljno razvijeno. Globalni poslovi odvijaju se na mjesnoj razini sa mjesnim vodstvom. Tvrtka koja danas u Aziji ili bilo gdje u svijetu želi biti uspješna ne može slati svoje ljude u neokolonijalističkom stilu. Samo sa tamošnjim osobljem i privlačnim položajima za to osoblje biti će moguće na dugi rok uspješno surađivati i u globalnim razmjerima. Za takvu suradnju potrebne su odgovarajuće obrazovne mjere: uvođenje studija međunarodnog karaktera sa međunarodno priznatim standardima i kvalifikacijama. Dosadašnje praksa sveučilišne nastave u kojoj se teoretsko znanje zloupotrebljava

kao metoda odvajanja prekobrojnih studenata mora postati prošlost.

Predstavljen je i Carl Duisberg Center (CDC) kao virtualni visokoškolski sistem koji nudi studijske programe za obuku i školovanje uz posao. Inovativni *Bachelor* studiji kao i *Master* diplome sve više ulaze u natjecanje s klasičnim visokoškolskim obrazovanjem. Tako na primjer *Bachelor of Commercial Economics* osposobljava tehničko osoblje (inženjere i sl.) za poslove u vođenju poduzeća. Dosadašnja praksa prema kojoj je uz tehničkog direktora morao postojati komercijalni direktor pa uza to još i pravna služba je opterećenje za poduzeće. Od voditelja proizvodnje danas se očekuje opće poznavanje svih operativnih faktora proizvodnje.

Usporedno uz globalizaciju poslova nastaje internacionalizacija visokoškolskog odgoja. U Europi postoji međuvladina tzv. Deklaracija Bologna koja potiče razvoj internacionalizacije visokoškolske nastave.

Ivica Košak

POZITIVNE SMJERNICE U RAZVOJU HRVATSKOG GOSPODARSTVA *Dan hrvatskog gospodarstva u Gospodarskoj komori Rheinhessen, Mainz*

U utorak 25. veljače 2003. u gospodarskoj komori grada Mainz-a održana je konferencija o poslovnim mogućnostima i okvirnim uvjetima poslovanja za njemačke gospodarstvenike.

Dr. Harald Augter, predsjednik Gospodarske komore i predsjednik Njemačko-hrvatskog društva u Mainzu pozdravio je skup od preko pedeset nazočnih.

Gospodin Silvio Kus, iz Generalnog poslanstva Republike Hrvatske u Frankfurtu pozdravio je domaćina i nazočne. Uvod u temu o poslovnim mogućnostima i okvirnim uvjetima poslovanja za njemačke gospodarstvenike pripremio je gospodin Thomas Gindele, izaslanik njemačke privrede u Hrvatskoj.

Iako za poduzeća s područja Gospodarske komore Rheinhessen gospodarski odnosi s RH iznose tek manje od 0,3% razmjena robe i usluga u odnosu na globalne tokove poslovanja, ipak je Mainz izuzetno važan za međusobne odnose Republika Njemačke i Hrvatske. Mainz je partner

glavnom gradu Hrvatske - Zagrebu. Taj odnos je bio prepoznatljiv ne samo u brojnosti predstavnika, kako je primijetio delegat Gindele, nego i u srdačnosti prijema od strane Gospodarske komore.

Konsul savjetnik, gospodin Kus, naveo je pozitivne smjernice u razvoju hrvatskog gospodarstva i naglasio kako hrvatski prirodni i društveni izvori pružaju dobre mogućnosti za razvoj i isplativost ulaganja.

Gospodin Hans-Christian Arlt, iz Ministarstva za gospodarstvo, promet, poljoprivredu i vinogradarstvo pokrajine Rheinland-Pfalz izvjestio je skup o planovima za posjet Sisačko-Moslavačkoj i Slavonsko-Brodskoj županiji. Izaslanstvo putuje u te Hrvatske županije u svibnju ove godine, od 12.- 16.

Praktična iskustva iz poslovnih odnosa iznijeli su:

Dieter Arning, direktor poduzeća Jakob Becker GmbH & Co. KG, Mehlingen, koji nudi uslugu sabiranja, odvoza i deponiranja smeća.

Eberhard Rathgeb, direktor tvornice Polyplast-Mainz GmbH koja izvozi plastične žličice za sladoled u Hrvatsku.

Direktor tvornice Schott Boral d.d. Pula, gospodin Frank Sauerbrey. Schott Mainz je preuzelo proizvodnju stakla u Puli.

U raspravi je bilo prilike razmijeniti mišljenja i postaviti pitanja predavačima. Navedene su poteškoće hrvatskog sudskog sistema koje je preopterećeno parnicama. Ipak, prema navedenim podacima o robnoj razmjeni, očito je kako teškoće nisu prepreka za uspješno poslovanje njemačkih privrednika u Hrvatskoj.

Njemačko gospodarstvo izveze godišnje robe u vrijednosti od 1,6 milijarde €. Povratni tok iz Hrvatske vrijedan je tek 600 milijuna €. Hrvatsko gospodarstvo ima doduše čvrstu osnovu i pozitivan (iako slab) rast ali neprekidno negativnu bilancu u robnoj razmjeni s inozemstvom. U 2002. je izvoz iznosio 5,510 milijarda € kod uvoza od 9,941 milijarda €. To predstavlja odnos od cca. 1:2. U njemačko-hrvatskoj razmjeni taj je odnos još nepovoljniji i iznosi otprilike 1:3¹ Zadovoljstvo njemačkih gospodarstvenika ima dakle dobre razloge. Možemo li mi biti zadovoljni s takvim učinkom? Kod negativne bilance od gotovo milijarde € hrvatski potrošači osiguravaju oko 10.000 radnih mjesta u SR Njemačkoj, ako se investicija za jedno radno mjesto procjeni na 100000 €².

Iz razgovora koji su uslijedili, bilo je i autoru ovog članka teško zaključiti kako dovesti do preokreta u hrvatskoj negativnoj bilanci u robnoj razmjeni s inozemstvom.

Usporedno ovom skupu mogli smo pratiti izvješća Svjetskog gospodarskog foruma iz Švicarske³. Ovaj forum u izvješću od siječnja o.g. postavlja USA na prvo mjesto i za to navodi dva razloga: I. jeftini rizični kapital za nove tehnologije ili proizvode i II. uspješnu suradnju američkog gospodarstva sa sveučilišnim i znanstvenim centrima.

U Europi nalazimo slične primjere jedino u Skandinaviji. Hrvatska se nalazi u tom smislu u izuzetno nepovoljnom položaju. Doduše cijena kapitala je niža nego u Njemačkoj, ali sigurnosti koje traže banke (60% vlastitog kapitala) su izuzetno nepovoljne. Za usporedbu: Švicarska tvrtka Clariant je s tek 10% vlastitog kapitala kupila

¹ Izvor Creditanstalt Bank of Austria: CEE Report 2003.

² Savezni ured za zapošljavanje navodi podatak o ca. 53.000 zaposlenih radnika sa Hrvatskim državljanstvom. BAA 2002.

³ Weltwirtschaftsforum (WEF): «Global Competitiveness Report 2002/2003

deset puta vrijednija postrojenja u kemijskoj industriji bivšeg Hoechst AG.

Takve transakcije događale su se i u razdoblju «tajkunske pretvorbe» u Hrvatskoj s razlikom što u gotovo niti jednom preuzetom poduzeću nije nastavljena proizvodnja. Slično postupaju i inozemni ulagači. Prema riječima direktora Schott Borala tvrtke, u Puli je otpušteno dvije trećine radnika, dio domaće proizvodnje zatvoren (Hrvatska je prije bila izvoznik proizvoda od borsilikata), a u ostatku poduzeća održala se proizvodnja malih serija koje bi bile preskupe u Njemačkoj ili se ne mogu automatizirati.

Predstavnik HypoVereinsbank-e, gospodin Michael Guls, mi je izjavio kako za hrvatsku rizični krediti (risk capital) de facto ne postoje! Dakle prva pretpostavka američkog uspjeha je hrvatskom gospodarstvu nedostižna. Izlaz na mala vrata leži u "joint adventure" poslovnim jedinicama, ali i one podliježu pooštrenim restrikcijama konvencije banaka Basel II⁴ koje otežavaju pristup malim i srednjim ulagačima.

I suradnja hrvatskog gospodarstva s domaćim sveučilišnim i znanstvenim centrima ima mnoštvo nepremostivih problema. Jedna od bolnih točaka je odliv mladih stručnjak u inozemst-

⁴ Zdenka Blažević: Basel II - die zukünftige Bedeutung des Ratings für das Kreditrisikomanagement. Pod utjecajem globalizacije i internacionalizacije tržišta novca, porasta koncentracije i pojačane konkurencije, menadžment kreditnih rizika u bankama sve više ulazi u centar pažnje.

vo. Prema jednom članku iz New York Times-a, USA primaju pomoć u visini od 8 milijardi US\$ putem priliva stranih stručnjaka. 25% članova američke Akademije znanosti su stranci. 16 od 43 američkih Nobelovaca za fiziku i kemiju završili su svoju izobrazbu izvan USA^{5,6}. S 40 do 50 tisuća hrvatskih intelektualaca u iseljeništvu naša domovina je poklonila, u smislu besplatnog izvoza u razvijene zemlje, novčanu protuvrijednost od preko 6 milijarda €. ⁷ Razgovori na tu temu nastavljeni su i na zasebnom susretu Gospodarske komore i Društva bivših studenata hrvatskih sveučilišta (AMAC).

Prema riječima predsjednika dr. Augtera hrvatsko je izaslanstvo i ovoga puta u Mainz-u naišlo na otvorena vrata i srce. Međutim, pored ostalog, bila je to i još jedna prilika za uvid kako se o hrvatskim interesima i za hrvatske potrebe trebaju boriti sami Hrvati. Jedan primjer za razmišljanje je duga i uspješna tradicija povezivanja sveučilišnih programa i gospodarskih ciljeva u anglosaksonskim zemljama, iako treba biti svjestan da se pukim kopiranjem tuđih tradicija može puno toga izgubiti. Pogled na deklaraciju rektorice Zagrebačkog sveučilišta potvrđuje potrebu povezivanja i udruživanja bivših studenata, diplomanata i prijatelja Sveučilišta: *„Posebice valja uspostaviti svjetsku mrežu udruga AMAC-a s jakom i učinkovitom središnjicom u Zagrebu. Jer AMAC / AMCA Mundus, kao i domovinska akademska i šira zajednica osjećaju sve izrazitiju potrebu stalnog i sustavnog doticaja i suradnje i od neprocjenjive su važnosti za širenje naše znanosti i kulture u dijaspori, kao i za golemi potencijal koji znanost prenosi u domovinu.*

.. Cilj povezivanja i udruživanja bivših studenata, diplomanata i prijatelja Sveučilišta jest upravo promicanje ugleda i dobrobiti Sveučilišta u svijetu, kulturno-civilizacijskih tečevina što nam ih je hrvatska uljudba preko hrvatskih sveučilišta ostavila u naslijeđe, promicanje hrvatske znanosti, prosvjete, kulture, jezika, pismenosti i svake druge djelatnosti koje bivše studente i diplomante povezuje u skladnu zajednicu Almae Matris Alumni.

.. Ovim zajedničkim glasilom svih udruga AMAC / AMCA u zemlji i svijetu želimo postići da Sveučilište u Zagrebu postane međusobna spona - razlog i povod okupljanja te susreta po cijelom svijetu raspršenih bivših studenata i prijatelja Sveučilišta, njihova uključivanja u sve oblike

znanstvenog i kulturnog života u Hrvatskoj, da predstavlja Sveučilište i njegova nastojanja da se obnovi i modernizira - da postane snažno, cjelovito i autonomno, dakle moderno, prestižno i prepoznatljivo Sveučilište u kojemu bismo svi zajedno djelovali i u kojemu bismo se svi zajedno brinuli za budućnost znanosti i visokoškolske nastave u Hrvatskoj. Samo takvo Sveučilište, otvoreno prema svim problemima koje život nameće, može na moderan, racionalan i učinkovit način ostvarivati svoju misiju. ⁸

Ivica Košak

Hrvatska kulturna zajednica/Kroatische Kulturgemeinschaft e.V. Wiesbaden (HKZ-Wi) je udruga registrirana na općinskom sudu u Wiesbadenu, pod brojem VR 2694 Od 2016. godine HKZ-Wi ima i status **Ogranka Matice hrvatske** u Wiesbadenu. HKZ-Wi osnovana je 2. ožujka 1990. godine. *Srdačno hvala svima koji su novčanim prilogom omogućili dosadašnji rad i javno djelovanje Hrvatske kulturne zajednice u Wiesbadenu!*

⁵ Gregory Henderson, visoki komesar Instituta za obrazovanje i znanost UN: Milliardenersparnis durch Intelligenz-Import in Höhe von 16 Milliarden DM haben die USA bisher in Form von zugewanderten Fachkräften aus der übrigen Welt erhalten.

⁶ Dipl. Ing Milan Prezelj: Ausbildungskosten: Dipl. Ing ~ 300 000 DM, Dr. Ing. 350 000 DM

⁷ Prof. Žarko Dolinar, intervju, Večernji list 13.04.2002.

⁸ Prof. dr. Jasna Helena Mencer u GLASNIKU SAVEZA DRUŠTAVA BIVŠIH STUDENATA I PRIJATELJA SVEUČILIŠTA U ZAGREBU 01.03.2003.

HRVATSKA U PREDVORJU ULASKA U EU

NOVE POSLOVNE MOGUĆNOSTI ZA NJEMAČKA PODUZEĆA

Skup je pod gornjim naslovom održan 01. prosinca 2003. godine kao informativna priredba organizirana u suradnji Generalnog konzulata R. Hrvatske, IHK Frankfurt i Njemačko-hrvatske industrijsko-trgovinske komore Zagreb.

Cilj je priredbe bio zainteresiranima dati obuhvaćen uvid u trenutnu gospodarsku situaciju u Hrvatskoj, te motivirati njemačke tvrtke na investicijska ulaganja u Hrvatskoj.

U pozdravnoj je riječi dr. Karin Zeni, direktorica Industrijsko-trgovinske komore Frankfurt, pozdravila 40-tak nazočnih sudionika i referenata, te naglasila, da je inicijator ove priredbe bio gospodin Silvio Kus, konzul pri Generalnom konzulatu Republike Hrvatske u Frankfurtu.

Referenti:

• *Thomas Gindele, direktor Njemačko-hrvatske industrij sko-trgovinske komore Zagreb, koja je osnovana prilikom posjete kancelara Schrodera prije 4 tjedna u Hrvatskoj i koja u ovom trenutku broji 175 članova.*

• *Dr. Helmut Kern, voditelj referata (izvještajni voditelj) pri Ministarstvu gospodarstva, prometa i razvitka pokrajine Hessen iz Wiesbadena.*

• *prof. dr. Zoran Pokrovac, suradnik tvrtke Haarman, Hemmelrath & Partner iz Frankfurta na Majni kao i sveučilišta u Splitu.*

• *Hermann Becker - direktor tvrtke Polyplast- Mainz GmbH.*

• *Dieter Arning - član uprave/direktor odjela rada s inozemstvom iz tvrtke Jakob Becker GmbH & Co. KG, Mehlingen.*

U uvodnom je dijelu spomenuta studija Svjetske banke, koja hvali napredak Hrvatske. Naglašeno je, kako se Hrvatska nalazi na putu da razvije dobro tržišno gospodarstvo, pri čemu je naročito istaknuto *poboljšanje investicijske klime* (što je od posebnog interesa za potencijalne investitore), a koje predstavlja izravnu posljedicu pozitivnih promjena na području pravnog sustava

odnosno pojedinih zakona. Osim pozitivnih aspekata studija se kritički osvrće i na probleme zemlje, a to su *visoka nezaposlenost te visoki državni deficit*.

Dr. Kern je objasnio u svom dijelu izlaganja stav Ministarstva gospodarstva pokrajine Hessen prema Hrvatskoj ističući, da ministarstvo prati gospodarski razvitak zemlje, te da su do sada zabilježeni samo dobri kontakti s Hrvatskom. On je naglasio, da gospodarstvo Hessena i dalje pokazuje interes za Hrvatsku, štoviše, da je interes za našu zemlju čak i porastao. O tome svjedoči i, za ožujak slijedeće godine, planiran posjet velike gospodarske delegacije Hessena Hrvatskoj i to kao izraz nastojanja ministarstva da vodi i prati hessensko gospodarstvo u Hrvatsku. Cilj je tog putovanja da se zainteresiranima omogući povezivanje s predstavnicima gospodarstva u Hrvatskoj pa se time olakša i ubrza poslovna suradnja.

Izlaganje je gospodina Kusa imalo, nakon uvodnog dijela, konkretan sadržaj. On je na temelju statističkih podataka Hrvatske gospodarske komore prikazao za Hrvatsku, realan značaj vanjske trgovine s Njemačkom. On je istaknuo, da je SR Njemačka zapravo najvažniji vanjsko-trgovinski partner Hrvatske, jer se, primjerice, 55% sveukupnog vanjsko-trgovinskog prometa Hrvatske 2002. godine odvijalo s Europskom unijom, a u tom su sklopu najvažniji partneri SR Njemačka, Italija i Austrija.

Prema podacima je od siječnja do rujna 2003. godine Njemačka na 3. mjestu po značaju u hrvatskom izvozu, a na 2. mjestu u uvozu.

Podaci iz Hrvatske gospodarske komore Zagreb Nominalno je izvoz u Njemačku 2002. godine iznosio 600 miliona \$, a uvoz iz Njemačke 1,5 milijardi \$, što znači u omjeru 1:3, odnosno da nam je uvoz iz Njemačke trostruko veći.

Isto je tako istaknuo, da je Njemačka drugi investitor po veličini ulaganja u Hrvatskoj. Na području je turizma Njemačka, prema podacima Hrvatske turističke zajednice, najvažniji partner. Taj sektor bilježi porast od 5%.

U daljnjem je tijeku gospodin Kus spomenuo odnos Hrvatske i EU. Naveo je pri tome i

službeni zahtjev Hrvatske za prijem u EU, kao i provođenje Stabilizacijskog programa, kojim se aktivno odvija prilagođavanje evropskim normama, naglašavajući time rastući značaj EU i Njemačke za Hrvatsku. S političkog je aspekta istaknuo, da su sve stranke u Saboru složne u pitanju provođenja potrebnih reformi za prijem i integraciju u EU. Osvrnuo se i na kronologiju važnih događaja u svezi pristupa EU, kao što je upitnik EU i uručivanje odgovora od strane premijera Račana.

Tu je naravno došlo i pitanje iz publike o nedavno proteklim izborima. Odgovor je jasno potvrdio, da vanjska politika ostaje onakva, kako je to već utvrđeno, bez obzira na to, tko dolazi u vladu. Kao predstavnik Njemačko-hrvatske industrijsko-trgovinske komore iz Zagreba istaknuo je gospodin Gindele, da je njemačko gospodarstvo u Hrvatskoj premalo zastupljeno, štoviše, izrazio je bojazan, da njemačko gospodarstvo lakomisleno prepušta to tržište drugim susjednim zemljama kao što su Italija i Austrija. Tako simptomatičnim područjem smatra i ulaganja u bankarstvu. To je naime područje na kojem su njemačke banke, investirajući preko ispostava u Austriji, taj sektor upravo izgubile.

Kao ključni motivirajući pokazatelj on ističe gospodarski porast u Hrvatskoj u visini od 5,2%, a koji je postignut uglavnom u turizmu, građevnoj industriji, posebice u gradnji cesta (Zagreb-Rijeka i Split), te u privatnoj potrošnji.

U svom je izlaganju kritički obradio pojedine gospodarske sektore u Hrvatskoj kao interesantna područja ulaganja:

1. *Brodogradnja - pri čemu bi poticanje tog sektora trebalo usmjeriti tako da on bude dostavljač za Njemačku, posebice u vezi s turizmom. Kao pozitivan je primjer s tog područja naveo jedan veliki projekt u visini od 160 milijuna €, a to je brodogradilište luksuznih jahti u Puli, koje vode investitori iz Bavorske.*
2. *Turizam - koji obilježava kao rastuće tržište broj 1. Zabilježeno je 1.000.000 noćenja gostiju iz Njemačke, ali i naglašava ogromnu potrebu daljnje izgradnje. Hoteli su uglavnom u rukama države, u njemačkim se rukama nalaze samo 3-4 hotela. On je ustvrdio da su Talijani na tom sektoru mnogo aktivniji od Nijemaca, te da na taj način gube to probitačno tržište.*

3. **Prerada metala, strojarstvo i proizvodnja alatnih strojeva- za koja područja navodi vrlo pogodne mogućnosti.**
4. **Tekstilna industrija - ističe konkurentnost Hrvatske u pojedinim područjima.**
5. **Poljoprivreda - u Hrvatskoj ima poseban značaj, jer taj sektor ima optimalne pretpostavke i kako Nijemci kažu: «Man braucht in Kroatien nur einen Besenstiel in den Boden zu setzen und es wächst was.» (U Hrvatskoj treba samo držalicu od metle zabiti u zemlju i već nešto raste). Kao problem tog sektora navodi strukturne momente, gdje se uglavnom radi o dobrima, koji predstavljaju kombinat ili se radi o malim površinskim jedinicama.**
6. **Zaštita okoliša - to posebno ističe kao izuzetno važan sektor za SR Njemačku. U tom kontekstu spominje već započete projekte na Jadranu - na pr. novi projekt vezan uz čistu vodu u koju je uključeno 40 općina.**
7. **Obnavljajuća energija - važno područje u čiji prilog govori i donošenje novog zakona o energijama U Hrvatskoj. Naglašava i potrebu gradnje manjih proizvođača energije (solarne ili druge) a posebice na otocima. U tom sektoru vidi veliki potencijal za njemačko gospodarstvo.**

U svom je obimnom i informativnom izlaganju postulirao gospodin Gindele s jedne strane, realne šanse uključivanja njemačkog gospodarstva u Hrvatskoj, a s druge strane, s njima usko povezane tekuće probleme u zemlji.

A)Prednosti /šanse - gosp. Gindele je u nekoliko navrata naglasio da je njemačko gospodarstvo do sada premalo cijenilo i uočavalo mogućnosti kao i prednosti hrvatskog tržišta u najširem smislu:

- *Visoki stupanj obrazovanja radne snage*
- *Prednosti na području troškova rada, koji su, realno gledano, niži u Hrvatskoj*
- *Fleksibilni uvjeti rada*
- *Investicijski poticaji - kao što je Zakon o unapređenju investicija, kojim se očekuje čak i snažniji proces razvitka, s obzirom na brže donošenje odluka u koalicijskoj vladi, koja je sastavljena samo iz dviju stranaka.*

B) Problemi

- brojne zapreke birokratske prirode, a što je tipično za zemlje koje se nalaze u procesu tranzicije
- problemi na području provođenja pravnih postavki, posebice preopterećenost sudova
- velika opterećenost izdavanjima
- preveliki troškovi financiranja koji i dalje rastu (kamate)
- pouzdanost političkih odluka

Kao sažetak ovih izloženih prednosti i nedostataka, naglasio je gospodin Gindele da ovi problemi nisu nikakva novost, nego nasljedstvo iz prošlosti i da Hrvatska uspješno radi na tome da im umanjí značaj te da ih i odstrani.

Budući da Hrvatsku smatra najvećim tržištem u porastu ove cijele regije, završio je gosp. Gindele izlaganje sa željom da njemačko gospodarstvo još više pojača angažman u Hrvatskoj.

U diskusiji se mogao čuti i kraći komentar jednog ulagača, koji je zabilježio izuzetno visok promet na području trgovine proizvodima za uštedu pitke vode, što je svakako pokazalo motivirajući efekt.

Na pitanje, odakle takav razvitak, posebice ako se uzme u obzir, da je kupovna moć znatno manja nego u Njemačkoj, uz iste cijene, navedeni su slijedeći razlozi, a koji su tipični za hrvatsko tržište:

- stanovništvo je u prijašnjim vremenima velikim dijelom stvorilo određenu novčanu supstanciju (uštede)
- transfer novca iz inozemstva (većinom obiteljski tokovi)
- mogućnosti financiranja pri kupovini (plaćanje u obrocima)

Nije izostala ni kritička primjedba prof. dr. Pokrovca, da su strana ulaganja uglavnom koncentrirana na Zagreb, što često nije povoljno, jer se gospodarski gledano, neopravdano zaobilaze područja kao primjerice ona što su oštećena u ratu. Od velikih su planiranih projekata u diskusiji spomenuti:

- izgradnja zagrebačke zračne luke,
- u stadiju su planiranja izgradnja nekoliko luka na Jadranu kao na pr. u Rijeci i Zadru.

Ovaj je dio izlaganja zaokružila dr. Zeni konstatacijom da Hrvatska s obzirom na mali broj stanovnika nije veliko tržište. Ona je međutim od velikog značaja zbog svoje uloge u cjelokupnoj regiji, posebice ako se uzmu u obzir već postojeći susjedski ugovori i s BiH te sa Srbijom i Crnom Gorom. Drugim riječima, Hrvatska predstavlja vrata za ulazak u ove zemlje, jer je predstavnicima njemačkog gospodarstva lakše obrađivati Srbiju i Crnu Goru iz Hrvatske, nego li izravno putovati u te zemlje.

U odnosu na Sloveniju, Zagreb ima prednosti zbog svog položaja, jer je Slovenija mala, a samo je tržište u Hrvatskoj ipak veće, nego što se prvobitno predumijevalo.

U ovom izlaganju neću detaljno izvještavati o izlaganju dr. Pokrovca, koje je bilo vrlo iscrpno, a u kojem je stručno prikazao pravne okvire poslovnog rada i ulaganja u Hrvatskoj. Želim samo spomenuti da on Hrvatsku, koja je 1990. godine preuzela njemačko pravo, što se tiče pravnog sustava - pored Slovenije - označava kao najpovoljniju zemlju za ulaganja u toj regiji.

Na kraju ću se ukratko osvrnuti na izvještaje iz prakse: tvrtke Polyplast d.o.o. (GmbH) iz Mainza i tvrtke Jakob Becker d.o.o. (GmbH) & Co. KG iz Mehlingena

Predstavnici su obadviju tvrtki govorili naročito pozitivno o svojim uspjesima i iskustvima u Hrvatskoj, pri čemu je gospodin Arning posebno istaknuo visoki platežni moral Hrvata. Tvrtka Becker se bavi odstranjivanjem smeća i na području Slavonije te posluje u nekoliko općina. U planu je jedan veći projekt na području Dubrovnika, te daljnja izgradnja mreže u drugim dijelovima Hrvatske.

Sve takve poteze možemo pozdraviti, jer su pozitivni i za jednu i za drugu stranu: tvrtka je normalno zainteresirana za dobitak, dok je sva radna snaga mobilizirana među domaćima. To naravno donosi smanjenje nezaposlenosti i gospodarski porast.

Posebno me se dojmila pohvala gospodina Arninoga upućena visokom radnom moralu hrvatskih suradnika, među kojima ima kako kaže «nulu bolovanja».

Vedrana Češljarić

SURADNJA HRVATSKE I NJEMAČKE IZ PERSPEKTIVE KULTURNE ZAJEDNICE HRVATA U NJEMAČKOJ

Hrvatska kulturna zajednica Wiesbaden e.V. sudjelovala je na Njemačko-hrvatskom gospodarskom forumu 21.1.2011. u Mainzu na kojem je sudjelovao i predsjednik Republike Hrvatske **Ivo Josipović**. To je bila prilika i za susret s profesorom dr. **Zoranom Ribarevićem**, predsjednikom Hrvatsko-njemačkog društva iz Splita. Predstavnici Hrvatsko-njemačkog društava i Kulturne zajednice dogovorili su radni susret na temu prijedloga gospodina **Petera H. Niederelza** člana zemaljskog parlamenta u Wiesbadenu. Peter. Niederlz, ujedno član nadstranačkog udruženja Europa Union, predložio je suradnju Pokrajine Hessen i Srednje Dalmacije.¹

Ante Vukić, prof. Dr. Zoran Ribarović i Ivica KošakA

Poticaj iz Wiesbadena ima više nego samo ekonomsku pozadinu. Pokrajina Hessen njeguje partnerstva s talijanskom Pokrajinom Emilia-Romagna te francuskom Pokrajinom Aquitanijom. Kulturna zajednica u Wiesbadenu je 10. veljače priredila javnu tribinu s radionicom na temu Gospodarstvo i poduzetništvo Hrvatske u očima hrvatskih iseljenika. U radionici u kojoj su sudjelovali konzulica, gospođa **Sonja Lovrek-Velkov** iz Generalnog konzulata RH u Frankfurtu te bivši član Hrvatskog sabora dr. **Stanislav Janović** iz Idsteina. Na radionici je predstavljena

¹ <http://www.wiesbadener-tagblatt.de/region/wiesbaden/meldungen/9134333.htm>

konstrukcija za pozitivan pristup međunarodnoj suradnji. Sudionici radionice mogli su predstaviti svoje predodžbe u vezi pitanja: **Što bih ja trebao učiniti da moj (hrvatski) narod dobro živi?** Ovo legendarno pitanje postavio je **Pero Pirker** njemačkim partnerima još davne 1967. godine, prilikom ustanovljavanja partnerstva gradova Zagreba i Mainza. (Prema citatu dr. Josefa Hoffmanna, predsjednika *Komore općina europskog vijeća*.)

Na Njemačko-hrvatskom gospodarskom forumu 21.1.2011. u Mainzu sudjelovalo je *Hrvatsko-njemačko društvo Split*. Tom prilikom je dogovoreno međusobno članstvo Hrvatsko-njemačkog društva u Splitu i *Njemačko-hrvatskog društva u Mainzu*, koje djeluje pri Industrijsko i trgovinskoj komori Rheinessen koja je mjerodavna za odnose s Hrvatskom. Predsjednik ovog Društva i ove Komore, koja je zadužena za kontakte s Hrvatskom, je Dr. **Harald Augter**, počasni konzul Republike Hrvatske u Saveznoj Republici Njemačkoj. Predsjednik Hrvatsko-njemačkog društva Split, prof. dr. Zoran Ribarović, sudjelovao je na Godišnjoj skupštini u Gospodarskoj komori Rheinessen u Mainzu Njemačko-hrvatskog društva Mainz.

Tom prilikom je otvorena i izložba naivnog slikara **Ante Vukića** iz Splita. Gosti forima su bili i predstavnici *Hrvatske kulturne zajednice iz Wiesbadena*, gospođa **Silvana Dadić** i gospodin **Ivica Košak**, predsjednik udruge.

Hrvatska će kulturna zajednica u Wisbadnu na svom godišnjem saboru, 13. ožujka predstaviti svoj programa suradnje s *Hrvatsko-njemačkim društvom iz Splita* i produbljuvanju hrvatsko-njemačkih odnosa.²

Ivica Košak

² http://www.hkz-wi.de/program_hr/Einladung%20HKZ%20JV2011%2013Maerz2011.pdf

ZNANSTVENI PRINOS GOSPODARSTVENIH STRUČNJAKA IZVAN DOMOVINE

Pojedinci iz mladoga naraštaja hrvatskoga iseljništva izvanredno se uklapaju u svjetske tokove proizvodnje i trgovine, a znatni broj održava trajne veze sa znanstvenim institucijama u domovini, što predstavlja most koji povezuje hrvatsku znanost sa svjetskim zbivanjima na tragu tradicije koju su stvorili velikani poput Nikole Tesle i Vladimira Preloga, na koju s pravom možemo biti ponosni • Promidžba gospodarstvenika, u okviru desetogodišnjega iskustva društva AMAC Deutschland e.V, rezultirat će, nadamo se, novim dostignućima hrvatskih akademskih građana na njemačkome govornome području.

U Republici Hrvatskoj je 2006. godina posvećena izumitelju Nikoli Tesli (1856.-1943.) i znanstveniku Vladimiru Prelogu (1906.-1998.). Obojica su postigli svjetsku slavu izvan domovine i time dijelili stoljetnu sudbinu iseljenih Hrvata u svijetu. I dok je nobelovac, profesor Prelog ostao u sjećanju malome broju znanstvenika s specifičnoga područja, Nikola Tesla nije izgubio na popularnosti u širokom sloju pučanstva. Razlog za to nije samo u praktičnoj naravi Teslinih otkrića nego i njegov nastup u javnosti. Tesla je već na početku svoje karijeru u Sjedinjenim Državama znao iskoristi moć novinstva u javnosti. Prisna veza i prijateljstvo s glasovitim piscem Markom Twainom umnogome je pomogla. Robert Underwood Johnson, publicist, pjesnik i bonvivan, s dobrim vezama u krugovima high societyja popularizirao je našega izumitelja. Autobiografsko djelo *Moji izumi - My Inventions* izašlo je u originalu na engleskome jeziku i tek je kasnije prevedeno na hrvatski te na njemački kojim se Tesla privatno, kao iseljenik iz Austrougarske Monarhije, služio do kraja života. Uspjesi znanstvenih radova, otkrića ili izuma ovise i o tome kako se njihova opća korisnost prenosi u javnosti. Danas su pojedinci iz mladoga naraštaja hrvatskog iseljništva izvanredno uklopljeni u svjetske tokove proizvodnje i trgovine. Nemali broj održava trajne veze sa znanstvenim institucijama u domovini, što predstavlja svojevrstni most koji povezuju hrvatsku znanost sa svjetskim zbivanjima. Društvo bivših studenata hrvatskih sveučilišta - Alumni Alma Mater Croaticae u Njemačkoj već petnaest godina radi na okupljanju znanstvenih publikacija mlade iseljeničke generacije.

U radionici na temu Kako od znanosti do poduzetništva, a u sklopu godišnjeg sabora, 25. 3. 2006., predstavljeno je izdanje znanstvenih radova suvremenih hrvatskih autora.

Kreditiranje i rizici u poslu

Pod utjecajem globalizacije i internacionalizacije tržišta novca, porasta koncentracije i pojačane konkurencije,

menadžment kreditnih rizika u bankama zaokuplja sve veću pozornost.

Credit Rating vor dem Hintergrund vom Basel II - Credit Rating i pozadina sporazuma o vlastitom kapitalu „BaselII“ rad je Zdenke Blažević objavljen 2002. u Hamburgu¹ Komisija za nadzor nad bankama u Baselu izdala je koncepciju za novi sporazum o vlastitom kapitalu ("Basel II"). Dok je do danas, prema prvom načelu vlastitog kapitala, za svaki kredit bilo potrebno imati paušalno 8% vlastita kapitala - i to bez obzira na individualni bonitet dužnika - ubuduće će provjera boniteta dužnika pomoću rejtinga biti presudan kriterij za određivanje potrebnoga vlastitoga kapitala za kreditni rizik. Taj način ujedno i omogućuje diferencirano uvjetovanje pri odobravanju.

U ovome radu je analizirano buduće značenje rejtinga/odnosno mjesta na ljestvici kao i važna uloga u menadžmentu kreditnih rizika i općenito u kreditnim poslovima u bankama. Spominjanje riječi "Basel II" u mnogima budi neugodan osjećaj: Na jednoj strani su to dužnici srednjega staleža, koji strahuju da će ubuduće, samo znatno teže ili uz nepovoljne uvjete, moći dobiti

¹ Knjigaj je predstavljena na literarnoj tribini u sklopu sajma knjige u Frankfurtu 2002. cf. GLASNIK AMAC- Deutschland e.V. Frankfurt/M. 2002. ff46.

kredit, a na drugoj mnogi bankovni i financijski stručnjaci koji su se našli pred kompleksnim djelom za čije značenje znaju, ali čiji sadržaj često ne razumiju u potpunosti. Onima, dakle, kojima je donekle poznato financijsko poslovanje, sada se pruža prigoda da čitajući ovaj diplomski rad uđu u tu materiju.

Jasna i pregledna struktura, razumljivo tumačenje i težih tema i diskusija te njihovo vrjednovanje uvode - korak po korak - u rasvjetljavanje najvažnijih elemenata novih prijedloga iz Basela.

Tajna uspješne prodaje

Kristina Sušac upotpunjuje ovu ekonomsku problematiku svojim djelom *The Secrets of Successful Selling - Tajna uspješne prodaje*, izdanim u Londonu 2004². Bivša studentica Zagrebačkoga sveučilišta prikazuje američku stranu medalje uspješnoga poslovanja - prodaje. Ona daje praktične instrukcije i ključne upute za sve vidove tržišnoga nastupa. U svome djelu Sušac objašnjava kako za put prema uspjehu nije potrebno otkrivati tajne nego usavršiti vještine, motivaciju i odlučnost nastupa. Posebna pozornost posvećuje se odnosu prema klijentu, a knjiga sadrži dvadesetak preglednih rješenja za 'korak po korak' strategiju. Preglednost uvježbavanja pojedinih vještina dopušta samo- kontrolu kao mjerilo napretka. Segmentiranje poslovnoga koraka omogućava, prema autorici, i pravovremenu korekciju strategije, ukoliko to bude potrebno. Ovo djelo, čiji prijevod priprema zagrebačka Školska knjiga, sažeto je višegodišnje iskustvo obuke za poduzetnike u vodećim svjetskim tvrtkama.

Privatizacija i povijesno naslijeđe

² *The Secrets Of Successful Selling*, Duncan Baird Publishers, London 2004.

Knjiga „Path-Dependent Development in the Western Balkans - The Impact of Privatization". Održivi razvoj na Zapadnom Balkanu - utjecaj na privatizaciju" koju je izdao Siniša Kušić, ekonomist sa Sveučilišta Johann Wolfgang Goethe u Frankfurtu predstavlja zbirku znanstvenih radova. U uvodu, koautor dr. Kušić, naglašava kako postoji mali broj istraživanja koja se bave regijom Zapadnog Balkana, što je ujedno bio poticaj za takav projekt. Autori knjige su i internacionalno priznati stručnjaci u zemljama koje tematski obrađuju. Među njima i bivši ministar, redoviti profesor Ekonomskog fakulteta u Sarajevu, prof. dr. Dragoljub Stojanov i prof. dr. Milorad Filipović, redoviti profesor Ekonomskoga fakulteta u Beogradu. Knjiga tematski obrađuje privatizaciju kao jedan od važnijih čimbenika razvoja ekonomskih sustava Zapadnoga Balkana, tj. Hrvatske, Bosne i Hercegovine, Srbije i Crne Gore, Makedonije i Albanije. Kušić zaključuje kako u svim tim zemljama politika i realizacija privatizacije nije samo rezultat ekonomskih razmišljanja, već zbroj društveno poželjnih i politički izvedivih metoda, mahom povijesno ograničenih... Kao primjer navodi samoupravljanje i društveno vlasništvo, obilježja ekonomskoga sustava bivše SFRJ, koja su utjecala na izbor metoda privatizacije njenih država sljednica. Takvi povijesni „utjecaji" ondje su i danas posebno vidljivi te negativno djeluju na gospodarski razvoj regije. Jedino Slovenija i Hrvatska uspjele su u zadnjih 15 godina izbjeći tom vrtlogu povijesti i postati priznati uzor za druge države u regiji. Međutim, Hrvatska do danas nije uspjela nadoknaditi loše rezultate pretvorbe, a jasno je da su 'dobitnici' direktori i politički igrači i da su izabrane metode i sama realizacija primjer povijesnoga utjecaja na razvoj gospodarstva jedne države.

Inovativno poduzetništvo u Hrvatskoj

Claudia Grupe i dr. Siniša Kušić, suradnici na Ekonomskom fakultetu Sveučilišta J. W. Goethe u Frankfurtu, predstavili su 19.01.2006. znanstveni rad pod naslovom: *Inovativno poduzetništvo u Hrvatskoj*³. Knjiga je svojevrsni nastavak radova objavljenih u zborniku radova: Siniša Kušić (ed.): *Path-Dependent Development in the Western Balkans - The Impact of Privatization*⁴. Hrvatsko gospodarstvo predmet je zanimanja znanstvenih suradnika, okupljenih na katedri prof. dr. Bauera, sa zadatkom prikaza privrednih potencija jugoistočne Europe.

Primijenjena znanost u poduzetništvu jedan je od ključnih preduvjeta za uspješno poslovanje. U knjizi je predstavljena analiza poslovanja malih poduzeća i njihova usmjerenost prema primjeni inovativnih produkata u proizvodnji. Put od otkrića ili inovacije do proizvoda, koji može izdržati pritisak

³ Nomos Verlag, Baden Baden 2005, S. 140.

⁴ Europaischer Verlag der Wissenschaften Peter Lang, Frankfurt am Main 2005, S. 220.

konkurencije na tržištu, nije samo mukotrpan nego i skup. Visoku cijenu kreacije novoga proizvoda mogu si dopustiti tek velika poduzeća s dovoljnom zalihom vlastita kapitala. Nasuprot tome, mala i srednja poduzeća, koja su nastala upravo iz želje pronalazača da ostvari svoju inovaciju, su u pravilu bez vlastita kapitala. U predavanju na Frankfurtom Sveučilištu istaknuto je kako postoji ogroman dotok kapitala u Hrvatsku, ali samo mali dio je usmjeren kao investicijski kapital za neovisnu proizvodnju. I dok su privatna domaćinstva prezadužena potrošačkim kreditima, poduzeća koja su osnovana s ciljem uspostavljanja proizvodnje doživljavaju transformaciju u isključivo prodajne centre. U Hrvatskoj se potrošnja zadovoljava uvozom, a taj uvoz je omogućen potrošačkim kreditima. Rješenje ove dileme nalazimo u podnaslovu knjige: *Is there a Market for Venture Capital?* Postoji li tržište (u Hrvatskoj) za zajednička ulaganja? Potvrđni odgovor na ovo pitanje je ujedno i zadaća novog ustrojstva hrvatskoga gospodarstva čiji razvoj ovisi o organizaciji suradnje sa stranim partnerima. Knjiga je pisana na engleskim jezikom. Iako je njezina namjena da posluži budućim istraživanjima kao orijentacija i podloga za znanstveni rad, ostaje, i za širu publiku, nužan priručnik za razumijevanje (ne)uspjeha hrvatskoga poduzetništva. Ekonomski fakultet u Frankfurtu je jedina znanstvena institucija u svijetu koja se javno bavi predmetom razvoja gospodarstva u Hrvatskoj. Jesu li poduzetnici u Hrvatskoj pripremljeni za izazov i pritisak konkurencije na tržištu EZ? Kakva je njihova ponuda i što ih koči u razvoju? Na temelju teoretskih i empiričkih postavki razrađena je osnova za raščlambu situacije u hrvatskom poduzetništvu. Terensko ispitivanje provedeno u krugu više zagrebačkih poduzetnika ukazalo je na potrebe, slabosti i mogućnosti razvoja poduzetništva u Hrvatskoj.

Zanimljivo je što se analize ovih ispitivanja teoretski uklapaju u radove Zdenke Blažević i Kristine Sušac iako su oni nastali potpuno neovisno, ne samo u vremenskom rasponu, nego i posve drugom gospodarskom prostoru. *Rating/status* hrvatskih poduzetnika ne zadovoljava kriterije dogovora Basel II što bitno otežava zajednička ulaganja stranoga kapitala u hrvatsko poduzetništvo. Analiza s terena pokazuje kako se nemali broj hrvatskih poduzetnika bavi isključivo trgovinom iako su registrirani i za proizvodnu djelatnost, a znamo kako konkurentnost domaćih poduzetnika ovisi u brzini uklopanja u globalne tokove svjetske privrede.

Alumni - kamenčić u mozaiku globalnoga razvoja hrvatskih sveučilišta?

Društvo AMAC-Deutschland e.V organiziralo je 25.03.2006. radionicu na temu Uloge sveučilišne nastave i znanosti na poduzetništvo. Sudionici okruglog stola bili su Petra Jung Erceg u ime Fraunhofer-Institut-a für System- und Innovationsforschung Karlsruhe i Ivan Orešković, poduzetnik i direktor poduzeća OPC - Orešković Project Consulting - Frankfurt. Gospođa Jung-Erceg je poznata u znanstvenim krugovima po radovima na temu uslužnih djelatnosti kao pratnje proizvodnje⁵. U zborniku radova, u kojemu naša kolegica sudjeluje kao koautor, naglašava se kako, ne samo kvaliteta, već i uslužna djelatnost koja prati proizvod čine cjelinu koja garantira uspjeh na tržištu. Na toj radionici je predstavljena studija Fraunhofer-Instituta iz Karlsruhea: *Techno-organizational innovation in the European manufacturing industry*⁶. Ova studija obuhvatila

je hrvatsko gospodarstvu u kojem je, u odnosu na druge europske zemlje, korištenje inovacija u proizvodnji na dnu ljestvice ali koje prednjači u organizaciji timskoga rada. U hrvatskoj industriji, zanimljivo, primjenjuje veći broj automata za proizvodnju (robotizirana postrojenja) od EU - integrirane Slovenije.

Patentirani proces proizvodnje u građevinarstvu

Ivan Orešković⁷ je na radionici AMAC-a 2006. predstavio TVD sistem za građevinske objekte, patentirani proces proizvodnje nastao na osnovi istraživačkih radova na Zagrebačkom i Osječkom Sveučilištu. TVD PROCESS (Transformibilno varijabilni dizajn predstavlja brzi, ekonomični i visokokvalitetni sistem građenja. Pogodan je za svaki arhitektonski oblik i standard izvedbe i objedinjuje arhitektonsko i građevinsko projektiranje s proizvodnjom građevnih elemenata i građenjem. Usklađuje ga sa zahtjevima investitora uz minimalnu cijenu i zastoje u gradnji. TVD PROCESS je baziran na jednostavnom konceptu kojim su postojeći građevni materijali modificirani i prilagođeni tako da je nekoliko faza gradnje povezano, a transport materijala na gradilištu maksimalno mehaniziran. Pri tome nema osobitih zahtjeva za izučanim radnicima i složenim i teškim građevnim strojevima. Patentiran je ne samo konstruktivni element, nego i cijeli proces gradnje primjenom prefabriciranih modularnih TVD- elemenata. Postupak je primjenjiv za objekte svih vrsta: stambene i poslovne objekte, crkve, škole, bolnice, proizvodne i skladišne hale, hladnjače, itd. Sistem omogućava izvođenje konstrukcije koja se sastoji od vertikalnih i horizontalnih nosivih elementa koji u sebi već sadrže termičku i zvučnu izolaciju. Zgrade se ovim sistemom mogu graditi u seizmičkim i neseizmičkim područjima⁷.

⁵ Lay, G.; Jung Erceg, P: Produktbegleitende Dienstleistungen - Konzepte und Beispiele erfolgreicher Strategiewicklung, Berlin, Heidelberg: Springer Verlag, 2002.

⁶ Bulletin, Fraunhofer Institut, Karlsruhe, Nov./Dez. 2005

⁷ Deutsches Patentamt, DE 196-36-828 A1, Frankfurt/Main, Savezna republika Njemačka, 1996.

Uspjeh gospodarstva uz suradnju sveučilišnih ustanova i poduzetnika

Prvi svjetski gospodarski forum - *Weltwirtschaftsforum (WEF/CH)* iznosi u studiji «Global Competitiveness Report 2002»⁸ kako jedna od glavnih prednosti uspješnog američkog gospodarstva leži u dobroj vezi između sveučilišnih ustanova i poduzetništva. Udruženja bivših studenata europskih sveučilišta niču, prema američkom uzoru, poput gljiva poslije kiše. Da nije riječ samo o još jednom vidu amerikanizacije Staroga kontinenta, znamo iz povijesti. Alumni organizacije stara su pojava doživotne veze studenata i visokih učilišta, kako sa starim njemačkim tako i s ostalim europskim sveučilištima, a zna se da su prema njihovom uzoru stvarana

sveučilišta u Novome svijetu. Razlika između američkoga i europskoga školskoga sustava samo je prividna. Porezni sustav u Sjedinjenim Državama donatore znanstvenih i obrazovnih institucija nagrađuje oslobođanjem od poreza, dok se u Europi školstvo financira iz poreza. Analiza sveučilišnih prihoda pokazuje kako i europski porezni obveznici mogu svoje donacije uračunati u rashode koji se ne oporezuju, a na drugoj strani, američka sveučilišta se, više od dvadeset posto, koriste sredstvima iz proračuna američkog Ministarstva za obranu koja se dijele na izravne dotacije za znanstvena istraživanja i na stipendije za veterane. Iako se novčana sredstva koja stoje na raspolaganju američkom i europskom

⁸ cf. Glasnik, Frankfurt 2004. ff 16-17

visokom školstvu ne razlikuju u iznosu, uočljiva je razlika u uspješnosti primjene znanja i korištenja znanstvenih institucija u Sjedinjenim Državama. Pragmatički pluralizam američkoga društva omogućava da se te veze ostvaruju bez formalnih i birokratskih prepreka. U Europi je bitno drugačije. Tako npr. zakoni iz tridesetih godina brane i onemogućavaju apsolventu jednoga tehničkoga fakulteta u Njemačkoj poduzetničku djelatnost za koju je potrebna dozvola cehovskoga udruženja.

Griješimo kada tražimo naše ljude, koji su se obogatili u inozemstvu, kako bi donijeli novac u Hrvatsku i tako pomogli privredu, jer imamo jak intelektualni potencijal koji ne koristimo.

Pretpostavljam da je tim riječima predsjednik Republike Hrvatske na III. saboru AMAC/AMCA 2003. u Zagrebu, želio odati priznanje vrlinama i vještinama koje su bivši studenti stekli u migraciji, ali ta izjava ostaje bez učinka ako se ne vrjednuje uloga pripadnika alumni organizacija koji trebaju, na američkom primjeru, činiti sponu između znanosti i poduzetništva. Zbivanja i aktualne teme hrvatskoga visokoga školstva zaokupljaju pozornost bivših studenata od kojih pet i pol tisuća živi i radi u SR Njemačkoj. Almae Matris Alumni Croaticae Deutschland e.V. (AMAC Deutschland) okuplja sveučilišne absolvente i znanstvenike koji su voljni, kao prilog integraciji iseljeničtva, pružiti svoj znanstveni kapital stečen u više desetljeća rada u različitim strukama u Europi. U tome AMAC-Deutschland, u suradnji s predstavnicima AMAC/AMCA Mundi, želi povezivanjem pojedinačnih dostignuća stvoriti infrastrukturu gospodarskih ili znanstvenih namjena. Korištenje te infrastrukture u promicanju sveučilišne kulture jest realna šansa, ne samo za obogaćenje nastavne građe, nego i za ostvarenje gospodarske dobiti. Vizija budućega rada proizlazi iz dosadašnjih etapa u kojima je AMAC Deutschland i do sada djelovao. U tom kontekstu dr. sc. Ivo Derado iz Max-Planck-Instituta u Munchenu kaže: »*Ne banalizirajmo znanost ako želimo preživjeti globalizaciju.*«⁹ U Glasniku 7 (2004., 22-27) autori Češljari, Košak i suradnici prikazuju situaciju i probleme u razvitku gospodarskih odnosa Republike Hrvatske i Savezne Republike Njemačke.¹⁰

Ivica Košak

⁹ Glasnik 8, Frankfurt 2005., str. 9-10

¹⁰ Objavljeno u *Zborniku Hrvatske matice iseljenika*, Zagreb, 2007., str. 321-330.

SURLOM PO KULTURI

Hommage à Benedikt Kotruljević u povodu 550. godišnjice smrti

Wiesbaden, srijeda 14. kolovoza 2019. godine. Hrvatska kulturna zajednica – Ogranak Matice hrvatske Wiesbaden u tribini/radionici Hommage à Benedikt Kotruljević u povodu 550. godišnjice smrti pisca djela O trgovini i o savršenu trgovcu. Susret je održan u svjetlu izložbe Suvremena umjetnost iz Hrvatske u Europskoj središnjoj banci u Frankfurtu/M. 2019. godine. Pisanje djela »Della mercatura et del mercante perfetto«.

Kotruljevićevo djelo nije samo traktat o trgovini koji bi se iscrpljivao analizama ekonomskih historičara

nego i vrlo poticajan povijesni izvor koji nam dragocjeno svjedoči o vrlinama ondašnjeg trgovca koje su u mnogočemu ostale važećim do danas. Radi se o primjeru kulturnog dobra iz hrvatske baštine. Kulturna baština uključuje sve aspekte stvaralaštva koji proizlaze iz međusobnoga djelovanja ljudi i mjesta u vremenu, a kojima su naknadno prepoznata spomenička svojstva i zbog toga se, kao društveno vrijedni, zaštićuju i čuvaju.

Rad dubrovačkog trgovca Bene Kotruljevića (Dubrovnik 1416 - Aquila 1469), prvo je djelo koje

opisuje pravila dvojnoga trgovačkog knjigovodstva bez kojih bi poslovanje tvrtki danas bilo nezamislivo, a tiskano je prije 446 godina.¹

Kotruljević je, kako veli na kraju četvrte knjige, dovršio 25. kolovoza 1458, u dvorcu Serpici, pored Napulja, kojim tad hara kuga. Djelo je podijelio na četiri knjige naslovljene: O porijeklu, oblicima i biti trgovine, O trgovini, O vještini trgovanja i O vještini trgovanja.² Rukopis se 115 godina širio različitim prijepisima, a da bi bila otisnuta zahvaljujući uredničkom i nakladničkom maru Frane Petrića tek 1573. godine u tiskari *All'Elefanta*, u Veneciji sa sloganom **NON SINE SPE**.

Dostupnost Kotruljevićeve djela treba uvijek nanovo zaintrigirati čitalačku publiku, kako domaću tako i svjetsku. Naime, u pregledima dubrovačke povijesti često se zaboravljalo na djelatnost ovog važnog autora. Kotruljevićeve knjige, koja će biti po prvi puta predstavljena i u Wiesbadenu, nije samo traktat o trgovini koji bi se iscrpljivao analizama ekonomskih historičara nego i vrlo poticajan povijesni izvor koji nam dragocjeno svjedoči o mnogobrojnim aspektima onodobne svakodnevice.

Na širinu i domet ovog dubrovačkog autora iz 15. st. dobro dobro ukazuju naslovi njegovih poglavlja:

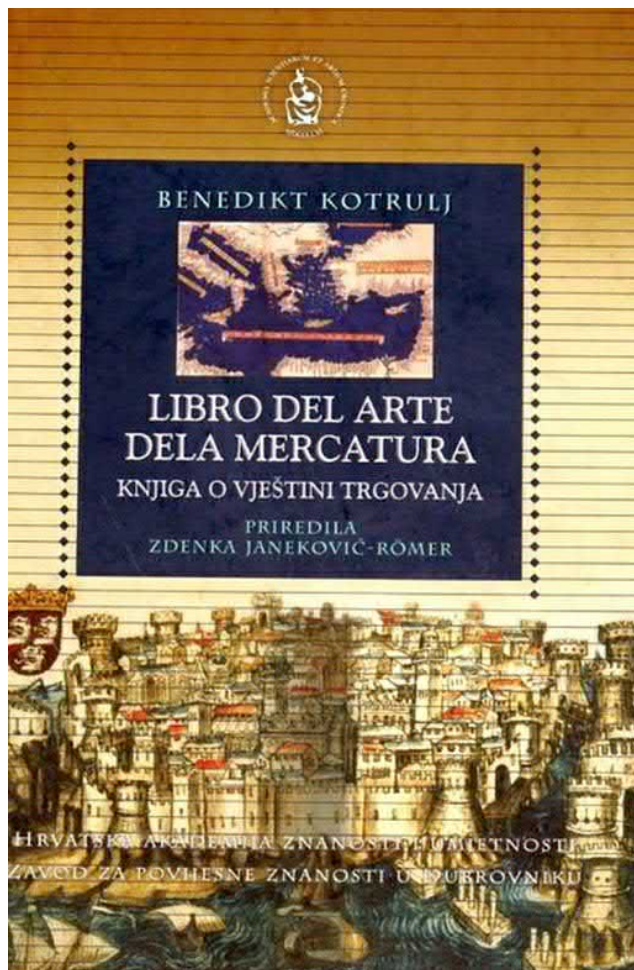
KNJIGA PRVA

O porijeklu i početku trgovine 17 O de iniciji trgovine 20 O svojstvima trgovčeve osobe 24 O mjestu prikladnu za trgovca 29 O mijenjanju robe za robu – trampci 31 O prodaji za gotov novac 34 O prodaji uz terminsko plaćanje 35 O načinu utjerivanja 41 O načinu kako se plaća dug 42 O općim pravilima i redu trgovačkog prometa 43 O mjenici 51 O pologu i zalogu 56 O urednom vođenju poslovnih knjiga u trgovini 58 O osiguranju i osiguravateljima 62 O draguljarima 63 O trgovcima suknom i sitničarima 64 O vunarima i drugim trgovcima 65 O onome što je trgovcu sasvim zabranjeno 66 O utvrđivanju salda svakih sedam godina 69

KNJIGA DRUGA

Uvod 75 O misi 76 O molitvi 78 O milostinji 82 O slučajevima dvoumice: je li nešto dopušteno ili ne 84

¹ *Della mercatura et del mercante perfetto* (1458) = *Knjiga o umijeću trgovanja*, s talijanskoga preveo Žarko Muljačić; pripremili su i obradili Rikard Radičević i Žarko Muljačić (Zagreb, JAZU, 1985).

KNJIGA TREĆA

Uvod 101 O dostojanstvu i zvanju trgovčevu 102 O razboritosti trgovčevoj 105 O znanju trgovčevu 107 O pouzdanju trgovčevu 111 O sreći trgovčevoj 112 O čestitosti trgovčevoj 112 O marljivosti trgovčevoj 113 O spretnosti trgovčevoj 114 O lukavosti trgovčevoj 115 O skladnosti trgovčevoj 115 O pravednosti trgovčevoj 116 O postojanosti trgovčevoj 117 O ugledu trgovčevu 117 O darežljivosti trgovčevoj 118 O mirnoći trgovčevoj 120 O pristojnosti trgovčevoj 121 O pohvalnim svojstvima trgovca 122 O umjerenosti trgovčevoj 123

KNJIGA ČETVRTA

Uvod 129 O trgovčevoj kući 130 O ladanjskom imanju dobra gospodara 131 O dobru gospodaru 132 O trgovčevoj odjeći i ukrasima 134 O pokućstvu i namještaju trgovčevu 138 O ženi trgovčevoj 138 O njezi i odgoju djece 149 O robovima i slugama trgovčevim 152 O stečevini trgovčevoj 154 O svršetku trgovčevu 154

Nadalje, Kotruljevićeva knjiga nije samo traktat o trgovini koji bi se iscrpljivao analizama ekonomskih historičara nego i vrlo poticajan povijesni izvor koji nam dragocjeno svjedoči o mnogobrojnim aspektima onodobne svakodnevice.

Djelo *O umijeću trgovanja i savršenom trgovcu* - *Della mercatura et del mercante perfetto* (čiji se rukopis iz 1458. godine čuva u Nacionalnoj malteškoj knjižnici) prvi je europski priručnik o trgovini i knjigovodstvu. U njemu opširno piše o poduzetničkoj kulturi, podrijetlu, korisnosti, oblicima trgovine, odnosu trgovca prema vjeri, njegovoj moralnoj i društvenoj ulozi, te konkretnim znanjima i praksama vezanim uz upravljanje i trgovanje. Poseban dio posvećen je odnosu trgovca prema društvenim pitanjima.

Kako se rad Benedikta Kotruljevića preko sto godina prenosio rijetkim prijepisima rukopisa, zasluge za uvođenje dvojnog računa u knjigovodstvu pripisala se franjevcu Luci Pacioliu. Kotruljević čak punih 400 godina nije imao zaslužen mjesto u povijesti računovodstvene i ekonomske misli. Naime, naslov prvog prikazivača dvostavnog knjigovodstva nije imao naš Kotruljević, već Luca Pacioli koji je 79 godina prije tiskanja Kotruljevićeve knjige o umijeću trgovanja tiskao svoju »Summa de Arithmetica, Geometria, Proportioni et Proportionalita« i u njoj Tractatus XI De computis et scripturis posvećen dvostavnom knjigovodstvu. Pacioli je u *Summi*, višeslojnoj kompilaciji o aritmetici, algebri, elementarnoj euklidskoj geometriji i dvojnomo knjigovodstvu, dovršenom 1487. a tiskanom u Veneciji 1494. godine smatran kreatorom dvojnog računa. Tek Sedamnaesti Kongres *Europske udruge računovođa* (*European Accounting Association - EAA*), koji se održao od 6. do 8. kolovoza 1994. godine u Veneciji, potvrđuje kako je Kotruljević u djelu *O trgovini i savršenom trgovcu* prvi opisao sustav dvostrukog knjigovodstva.

Kotruljevićev rukopis iz 1458. je stariji od Paciolijeve rasprave iz 1487. godine, ali kako Kotruljevićeva knjiga nije odmah tiskana, izgubila je prvenstvo. Franjo Petrić pojavljuje se kao izdavač tek 1573. godine i to na inicijativu izvjesnog Ivana Josipovića iz Dubrovnika.

Petrić, iako nehotice, snosi izvjesno krivnju za teškoće oko dokazivanja Kotruljevićeva prvenstva jer je *dobronamjerno* favorizirao humanističke, a umanjivao knjigovodstvene strane rukopisa. Petrić je isto tako promijenio izvorni naslov u *Della mercatura et del mercante perfetto* / *O umijeću trgovanja i savršenom trgovcu*. Tek krajem prošlog stoljeća, pronalaskom jednog od prvih prijepisa u Nacionalnoj knjižnici na Malti, dobili smo i izvorni naslov knjige *Il libro dell' arte di mercatura* / *Knjizi o umijeću trgovanja* kao i potvrdu izvornosti njegovog djela o dvostavnom

knjigovodstvu. Kritičko izdanje ovog rukopisa objavila je Zdenka Janeković Römer 2009. godine.³ Ona je transkribirala izvorni tekst, u kritičkom ga izdanju usporedila s dvama firentinskim rukopisima, prevela na hrvatski jezik te napisala vrlo opsežnu studiju o Benediktu Kotrulju, njegovu djelovanju i opusu U koji se ubrajaju i djela *O plovidbi*, *O prirodi cvijeća* i *O izboru supruga*.

U Knjizi o umijeću trgovanja Kotruljević definira trgovinu kao vještinu ili skup pravila po kojima se legitimne osobe pravično vladaju u trgovačkim stvarima radi očuvanja ljudskog roda i s nadom u dobitak. Polazeći od te definicije Kotruljević nastavlja iznositi stajališta o svojstvima trgovčeve osobe, o trampu, o načinu utjerivanja i plaćanja duga, o mjenici, pologu i zalogu itd. Ipak, na najveći su odjek naišla Kotruljevićeva stajališta i upute iz 13. poglavlja prve knjige koje govori o urednom vođenju poslovnih knjiga u trgovini, u kojem je prvi upotrijebio sintagmu *dupple partite* - dvostruke stavke, iz koje se kasnije razvio pojam *partita doppia*, dvostavno knjigovodstvo. Kotruljević nije izumio dvostavno knjigovodstvo, ali je prvi u svijetu shvatio njegovo pravo značenje, kao neophodnog instrumenta za ekonomsku analizu poslovanja trgovca, a ta je njegova ideja valjana i dandanas. To nas navodi na zaključak kako Franjo Petrić u 16. stoljeću izvrsno nastupa favorizirajući humanističke, a zanemarujući knjigovodstvene strane rukopisa. I sam Kotruljević, već prema gore navedenim naslovima, ističe moralno prosvjetiteljski karakter svog djela. Lihvu, prijevaru bilo koje vrste odlučno odbacuje. Loš odgoj i nedostatak humanističke izobrazba kvare karakter i poštenje poduzetnika. Ili kako on sam kaže: - U trgovačkoj vještini zatekoh nepodobnost, nered, raspuštenost i ispraznost... zaboli me činjenica što je ta vještina – toliko nužna i toliko

potrebna došla u ruke neukih... a učeni je ljudi zapostavljaju i zanemaruju... Stoga sam se više puta pripremao da o tome pišem i da u tome poučim, da pružim potrebna pravila iz te vještine, da uklonim iz nje zablude i zloupotrebe...

Kotruljević nam danas nije važan zato što je u 15. stoljeću opisao neke bitne stvari iz predmeta knjigovodstva, nego zato što je njegova knjiga o umijeću trgovanja ulazi u kulturnu baštinu i aktualna je do danas. Kulturna baština ima ekonomsku, kulturnu i društvenu vrijednost. Kulturna baština ima svoju ekonomsku vrijednost jer predstavlja kulturni kapital koji se može ekonomski vrjednovati.⁴

Prema Konvenciji Vijeća Europe kulturna baština je skupina dobara naslijeđenih iz prošlosti koji se neovisno o vlasništvu identificiraju kao odraz i izričaj svojih vrijednosti, vjerovanja, znanja i tradicija koje su u stalnom procesu evoluiranja.⁵ Kako bi se upravljalo kulturnom baštinom, s ciljem njezina očuvanja i gospodarskoga korištenja, potrebno je poznavati složeni sustav zaštite i očuvanja koji ima tri velika podsustava: zakonodavstvo, financiranje i nositelje.

Hrvatska kulturna zajednica – Ogranak Matice hrvatske Wiesbaden pojavljuje već tradicionalno se s predstavljanjem knjiga i hrvatske ostavštine u glavnom gradu njemačke pokrajine Hessen.

Logo s naslovnice izdanja iz 1573. godine predstavlja performans umjetničkog, kulturnog, humanističkog izražaja. NON SINE SPE – *Ne bez nade!* Poručuje nam humanista Franjo Petriš, s još uvijek aktualnim zahtjevima Benedikta Kotruljevića o pravednoj trgovini.⁶

³ Benedikt (Beno) Kotrulj: *Knjiga o vještini trgovanja / Libro del arte dela mercatura*; priredila i prevela Zdenka Janeković-Römer, Hrvatska akademija znanosti i umjetnosti, Zavod za povijesne znanosti; Zagreb: Hrvatski računovođa, 2009. Prvi hrvatski prijevod djela prema tiskanoj verziji iz 1573. pojavio se, uz izvornik, 1975. godine, iz pera Žarka Muljačića. Taj prijevod doživio je još nekoliko izdanja. Zaokret u istraživanju Kotruljeva djela o trgovini donijelo je otkriće dvaju firentinskih rukopisa djela iz 1485. i 1486. godine (sačuvani u Biblioteca Nazionale Centrale, odnosno u Biblioteca Marucelliana u Firenci), koje je 1990. objavio Ugo Tucci. Nakon objavljivanja Tuccijeva izdanja Kotruljeva djela slijedilo je novo otkriće: Paul Oskar Kristeller je u Biblioteci Nazionali u La Valetti na Malti našao spomen najstarijeg poznatog rukopisa Kotruljeva djela, koji je u Napulju 1475. godine prepisao dubrovački trgovac Marin Rafaelov. Godine 1995. Žarko Muljačić nabavio je mikrofilm tog rukopisa s Malte te izvijestio javnost o senzacionalnom otkriću. Slijedeći podatke Kristellera, krajem devedesetih godina taj su rukopis s knjigovodstvenog gledišta analizirali Johanna Postma i Anne J. van der Helm.

Ivica Košak

⁴ Rizzo I., Throsby D. Cultural heritage: economic analysis and public policy. U: Gingsburg, V.A., Throsby D. (ur.): Handbook of the economics of art and culture (983–1016). UK: Elsevier. 2006.

⁵ Okvirna konvencija Vijeća Europe o vrijednosti kulturne baštine za društvo, NN MURH 05/07

⁶ Hrvatska kulturna zajednica – Ogranak Matice hrvatske Wiesbaden suosnivač je Zadruga za pravednu trgovinu: Idsteiner FairTrade Laden; <http://www.hkz-wi.de/fairtrade.html>

Dovoljno je zlo, ..., da se više ne uči za čitav život. Za naše pretke je bilo dovoljno držati se onoga što su primili u djetinjstvu; mi danas moramo svakih pet godina sve iznova učiti kako ne bismo izašli iz mode...

Johan Wolfgang von Goethe *Wahlverwandtschaften*

ŠKOLA KAO PODUZETNIK

Kraljevina Danska primila je Bertelsmannovu nagradu za napredan srednjoškolski program

Zainteresirana publika u Njemačkoj s nevjericom prati uspjehe u školstvu svog malog sjevernog susjeda. Uspjeh i prestiž te male europske kraljevine ali i vlastiti fijasko često su predmet diskusija. U međunarodnoj usporedbi, njemački pedagoški uspjesi već su godinama sve lošiji. Poslije prospavane jedne cijele generacije - u fazi bolnog buđenja pedagoškog razvoja - svaljuje se krivnja na politiku i traži krivac za vlastiti neuspjeh. Zbog smanjivanja financijskih sredstava u proračunu ministarstva za školstvo, nedostaju novci za provedbu korjenitih promjena. Lokomotiva europskog gospodarstva mogla bi ostati bez strojovođa.

Unatoč jasnim indicijama, javnost još uvijek nije svjesna opasnosti koja prijete jednoj industrijskoj naciji ako ostane bez vodećih stručnjaka. U sljedećem razdoblju Njemačkoj prijete nestašica desetaka tisuća inženjera i tehničkih stručnjaka. Činjenica je da u Njemačkoj 10% mladeži ne završava srednju školu. Kod pripadnika migracijskog stanovništva taj postotak je još veći, oko 30% djece stranih radnika ne završava srednjoškolsku izobrazbu. O potencijalnoj opasnosti takve situacije ne samo za Njemačku, već i za matične zemlje stranih radnika, zasada se samo upozorava da to vodi propasti.

U Bertelsmann foundation nalazimo pozitivne primjere. Zaklada godišnje odabere društveno relevantnu temu koja najbolje izražava *best practice*. Stručne škole bile su ove godine na tapeti. Dvanaest regija ušlo je u uži izbor koji nije bio lak. U Portlandu, u američkoj državi Oregon, prikazano je kako ciljana izobrazba privlači kapital. U Bretagni, u Francuskoj, provodi se uspješna srednjoškolska nastava kojoj prethodi studijsko proučavanje tržišta. Slična je situacija, čak i bolja u Danskoj.

Danska kraljevina prošla je kroz prvu fazu industrijske modernizacije bez ozbiljnijih socijalnopolitičkih ogrebotina te je sada u tijeku

modernizacija gospodarstvene proizvodnje. Preduvjet tomu je prikladno osposobljena radna snaga.

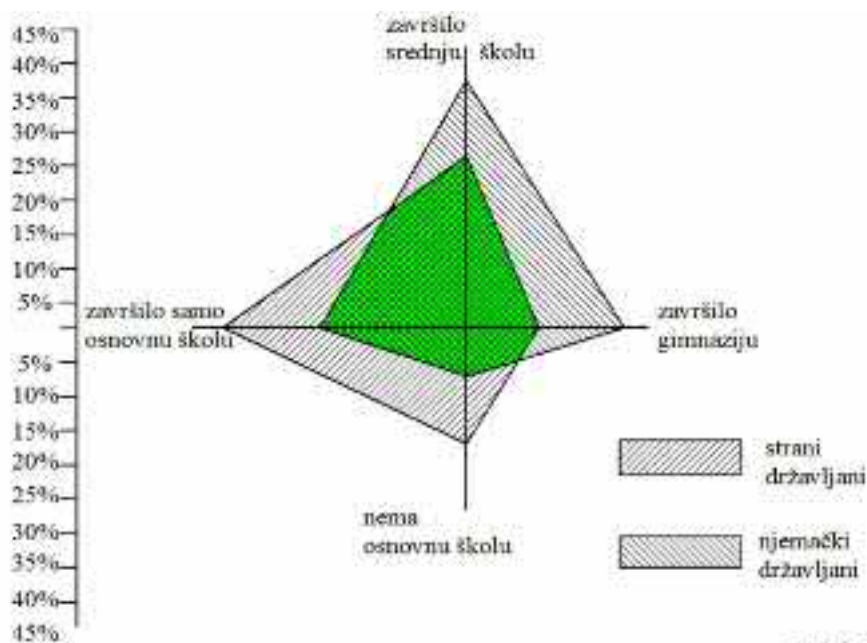
Dosadašnja najčvršća valuta industrijskog društva - *know how* gubi prvo mjesto. Znanje je samo po sebi varijabilno. Nije dosta biti u trendu inovacija i znanja da bi se opstalo, nego treba biti permanentno inovativan. Štoviše moramo znati odbaciti stara ili zastarjela saznanja. Komparativne prednosti dobre izobrazbe ne zanemaruju umjetnost i dostojanstveno ophođenje niti u tehničkim strukama. (U ponekim regijama je danas uljudno ophođenje i pristojno ponašanje u struci rezervirano samo za konobare!)

Optimizam pozitivnog obrazovanja u Danaca proističe iz tradicije. Nakon državnog bankrota koji je Kraljevina doživjela poslije rata s Engleskom 1813. godine, jedino je budget za školstvo bio povećan. Nakon protesta više ministara, Danski kralj Christian VIII je uzvratilo: - *Siromašni smo i jadni. Ako sada postanemo bedasti, možemo se oprostiti od ideje da opstojimo kao država.*

Najnovija reforma danskog stručnog obrazovanja je započela 1989. Na temelju postignutoga konsenzusa između poslodavaca i sindikata izglasana je kao zakon 1991. A već 1993 je u Danskoj nezaposlenost mladeži pala sa 13% na 4,2%, a to je jedna od najniže zabilježenih stopa nezaposlenosti u Europi.

Zakon o pretvorbi srednjih stručnih škola, omogućio je da školske ustanove tako reći postanu poduzeća. Ministarstvo školstva formulira osnovne ciljeve, a ne nastavne planove. Škole su dužne same tražiti putove kako bi ostvarile date ciljeve. Za redovite učenike osiguravaju se sredstva iz Ministarstva, dok se novac za dopunsku nastavu namiče iz burze rada, gospodarstva ili komuna.

Školsko vijeće sastavljeno od predstavnika političkih stranaka, gospodarstvenih čimbenika i zaposlenika suvereno je u svom djelovanju. Ono postavlja upravitelja i zaključuje financijski plan. Ranije je i u Danskoj o svemu odlučivalo Ministarstvo, a škole su provodile odluke. Od 1991. god. škole samostalno

© Ivica Košak

prema podatcima saveznog uređa za statistiku SRNJ

Stupanj osnovnog obrazovanja	Nema osnovnu školu	Završilo osnovnu školu	Završilo srednju školu	Završilo gimnaziju
Njemaca	0,08 €	0,25 €	0,41 €	0,26 €
Stranaca u SRNJ	0,19 €	0,41 €	0,29 €	0,11 €

ostvaraju odluke o zadatcima. Škole postaju centri kod kojih je važnije naučiti učiti, osposobiti se za nove pobude i poticaje koje tržište nameće radnom čovjeku. Učenici sklapaju ugovor u kojemu su definirani ciljevi izobrazbe. Ugovor moraju poštovati obje strane. Radionice i laboratoriji zamjenjuju učionice. 19% ugovora sklapaju odrasli polaznici, jer oni u novom školskom sistemu vide mogućnost napretka u karijeri. Danski parlament sada razrađuje izmjenu školskog zakona s ciljem da se poslije 2001. ukinu razredi.

Umjesto razreda uvest će se moduli nastavne građe. To znači da će učenici sami predlagati i realizirati modele interdisciplinarnog karaktera. Niz škola pretvara se u OLC, Open **Learning Center**. U školskim halama nastaju *odgojni pejzaži* sa i po 200 kompjutorskih terminala pred kojima zajedno sjede izmjenjujući informacije grafičar, strojari, početnici s maturantima ali i univerzitetski studenti. **Motto** buduće reforme u Danskoj glasi: - *od nastave prema izobrazbi. Učenje kao sredstvo, a ne kao cilj!*

Ministarstvo je u takvom sustavu postalo klijent. Ono je jedino dužno upozoriti političke i javne predstavnike društva na potrebe školstva. Ali, Ministarstvo je onaj klijent koji mora platiti naručenu robu.

U nove školske centre s nastavnom praksom dolazi znatan broj učitelja, redovito sa dvogodišnjom pedagoškom izobrazbom, ali za učenike su to najbolji učitelji. Stručnjaci s iskustvom, nastavnici koji svoje znanje nisu stjecali samo u aulama sveučilišta nego i na radnim mjestima. Možda je to završni motto danskog puta: Stvarno učenje znači stalan rad na vlastitom usavršavanju.¹

Verica Bašić, *prof.*
Ivica Koašk, *dipl. Inž.*

¹ Pretisak iz Riječi broj 23, Wiesbaden, 1999., vidi i GLASNIK društva AMAC-D, broj 5, Frankfurt/M., 2001.

Gastronomija i ugostiteljstvo

Predznak integracije i asimilacije

U Wiesbadenu je 26. veljače 2015. otvorena izložba „*Integracija je užitek*“ (Integration ist ein Genuss).

Ali bez uvijanja, moglo bi se kazati: „*Integracija je stvar ukusa*“! Zašto?

Prije dvadeset godina, na adresu redakcije *Riječi* stiglo je pismo Pere Homovca iz Wiesbadena¹, a koje je u cijelosti objavljen u broju 7 iz 1994. godine. Gospodin Homogen se u pismu žustro osvrće na u *Riječi* objavljenom razgovoru vođenom s gospodinom Karkovićem, tadašnjim voditeljem restorana „Split“ u Wiesbadenu. Restoran „Split“ je u to vrijeme izvrsno poslovao, ne zbog toga što su Nijemci otkrili *hrvatsku kuhinju*, nego je taj lokal bio strateški dobro smješten uz kompleks kasarni američke vojske i nudio *fast food* za marince „á la obilno i jeftino“! S nacionalnim specijalitetima panonske ili dalmatinske kuhinje to prema Nikoli Karkoviću ne bi bilo moguće. Prošlo je dvadeset godina. U Wiesbadenu je organizirana postava internacionalne kulinarske ponude i uz suradnju *Hrvatske kulturne zajednice* iz Wiesbadena, ali bez predstavnika hrvatske nacionalne kuhinje i/ili ugostitelja.

Da li je Nikola Karković bio u pravu? Prigodna izložba u muzeju grada Wiesbadena, Ellenbogen Str. 7 dobra je prilika da se preispita dvadeset godina stara tvrdnja Pere Homovca. Odgovor - *kako činjenice govore da je Karković bio u pravu, a ne Homovec* – suviše pojednostavljeno rješenje. U traženju objašnjenja zašto je to tako, pronalazimo puno razloga od kojih ni jedan sam po sebi ne bi bio dovoljan za rasplet slučaja. Jedan od bitnih uvjeta za pružanje ugostiteljske usluge na osnovi nacionalne kuhinje je njemačko, zakonsko priznanje kako ta kuhinja (stvarno i) postoji. Takvog priznanja, unatoč, često

¹ Pero Homovec: Ideja „*Restaurant Croatica*“ živi, suprotno tvrdnji Nikole Karkovića. Dapače, ona proširuje svoju djelatnost, stiže sve veći broj članova i pomaže ugostiteljsku i gastronomsku akciju svih hrvatskih ugostitelja te ujedno i gospodarsku i turističku promidžbu „*Lijepa naše*“. U „*Riječi*“ broj 7, Wiesbaden, 1994.

prenaglašenom prijateljstvu pojedinih njemačkih političara spram Hrvatske - do danas nema!

Naši bi ugostitelji u Njemačkoj mogli u Hrvatsku dovesti 15 milijuna turista, govorio je Jerko Čutura, predsjednik „*Udruge hrvatskih ugostitelja*“ u njemačkoj pokrajini Nordrhein-Westfalen.

Ali i ta se ideja, prije desetak godina predstavljena u radionici „*Mehr Ausbildung für Migrant/-innen*“, Köln 2004. – nije ostvarila. Razlog nije samo u tome kako je naglasio Čutura: *Hrvati koji žive izvan domovine očekuju da se konačno pojavi osoba u*

Hrvatskoj koja će im pomoći u realizaciji njihovih ideja i koja bi razumjela njihove gospodarske probleme.

Jer problem je sustavnog karaktera. U Hrvatskoj se ne koriste potencijali promidžbe hrvatskog turizma preko Hrvata koji žive vani. Posebno ne preko hrvatskih restorana, a kojih je samo u Njemačkoj preko četiri tisuće. Hrvatski turistički djelatnici i dalje se odlučuju na promidžbu preko velikih turističkih sajмова, premda bi, kaže Čutura, *puno bolje i isplativije bilo promovirati hrvatski turizam preko naših restorana, jer su svi njemački gosti - potencijalni hrvatski turisti.* O kakvim se potencijalima radi, govori i podatak da se u hrvatskim ugostiteljskim objektima u njemačkim gradovima godišnje proda ca. 110 milijuna obroka koje konzumira oko 15 milijuna gostiju, a koji bi svi za svoje odredište odmora, mogli odabrati baš Hrvatsku. Ali i ova ideja „Udruge hrvatskih ugostitelja u NRW/Njemačka“ ugasila se prije nego li se počela ostvarivati.

Republika Hrvatska je i dalje zemlja koju napuštaju obrazovani kadrovi, ali bez *Ureda za koordiniranje i izobrazbu u inozemnim poduzećima*. Takav ured postoji u SR Njemačkoj, koja nije samo zemlje useljenika (*Einwanderungsland*), nego i iseljenika. Značajan broj stručnjaka napušta Njemačku. Ali oni ne prestaju biti gospodarski faktor za matičnu zemlju.

Naprotiv! Upravo ti iseljenici u novoj domovini traže proizvode iz zemlje porijekla. Slično vrijedi za Kineze, jednako kao i Fince ili pak turske iseljenike. Ali ne i hrvatsko iseljeničtvo, kojemu je korištenje hrvatskih ugostiteljskih usluga, nešto kao nenamjensko korištenje sredstava.

Tome pridonosi i to što je u Njemačkoj 1998. godine *stavljen katanac*² na vrata koja vode u *hrvatske restorane*. Iz njemačke kulinarske i ugostiteljske scene, izbrisani su i *hrvatska kuhinja* i *hrvatski specijaliteti*. – Prošlo je trinaest godina kako je Ministarstvo rada Njemačke zajedno sa njihovom strukovnom udrugom (Zentralstelle für Beschäftigung) donijelo odluku da se ukine status *specijaliteti hrvatskih restorana* u Njemačkoj. To je značilo da se ti restorani ne mogu više deklarirati kao oni u kojima se izrijekom nude hrvatski specijaliteti. Istovremeno su time izgubili

² Quelle: Sonja Breljak: ŠTO BI TO BILA – HRVATSKA KUHINJA? <http://www.hrvatskiglas-berlin.com/?p=757>

Prilog hrvatskoj kuhinji ukusom do jezika

Mmm...štrudle od jabuke (iliti Strudel prema receptu Bečke kuhinje, majstora Puecha iz 1696.) je štrudla od jabuke, bez obzira koliko je u njoj cvebe (i.e. prema زبيب arb. zibiba), oraha ili cimeta (i.e. hebr. קינמון, qinnāmôn), a da ne govorimo o šećeru (i.e. sanskrt शर्करा šarkarā) koji pak porijeklom nije voće, nego povrće (tj. repa, u boljem slučaju trava, što će reći šećerna trstika). A servira se i uz sos od vanilije (prema latinskom deminutivu vaina, od imenice vagina, -ae, f).

i pravo na dovođenje stručnjaka iz domovine. Time je zastao i razvoj identiteta hrvatske nacionalne kuhinje u Njemačkoj. Najveću štetu od toga su imali hrvatski proizvođači hrane i pića, hrvatski turizam i općenito promidžba Hrvatske.

A i bonus ulaska Republike Hrvatske u Europsku Zajednicu još čeka da bude iskorišten. Sustavno iskorištavanje lokala hrvatskih ugostitelja za promidžbu hrvatskog gospodarstva i turizma ne ovisi samo o priznanju postojanja toliko diskutiranog pitanja *nacionalne kuhinje*. Hrvatski proizvod i usluga može, ili bi mogla biti zadaća svakog poduzetnika, kao i svake udruge koja ostvaruje promet u Europskoj Zajednici, bez obzira na okoliš lokalnog društva.

Kako dakle sugrađane u Njemačkoj uvjeriti kako naša kuhinja nije samo obilježena kao *kuhinja mljevenog mesa*? U čijim je rukama ključ povratka i daljeg razvoja hrvatskog gastronomskog identiteta u Europi? I što bi to bila *hrvatska kuhinja*?

Ne sumnjamo kako i u hrvatskim restoranima *mirišu* iz kuhinja i lonaca i brojna hrvatska jela. No za povratak naziva *hrvatska kuhinja*, trebat će puno više vremena i truda. Na primjeru izložbe u Wiesbadenu pokazano je nekoliko uspješnih poduzetničkih ostvarenja iz redova useljenika koji su, kako to pokazuju statistički podaci, u svim razdobljima dvadesetog stoljeća bili u izravno odnosu prema broju stranaca u gradu. A više od 1.300 Hrvatica i Hrvata u Wiesbadenu živi i dalje bez *hrvatske kuhinje*!

Ivica Košak

PRIZNANJE ZA DOSADAŠNJI RAD HRVATSKOJ KULTURNOJ ZAJEDNICI – OGRANKU MATICE HRVATSKE U WIESBADENU

Hrvatska predsjednica Kolinda Grabar-Kitarović uručila je u povodu Njemačko - hrvatskog gospodarskog foruma, priznanje i povelju RH u Gospodarskoj komori Rhein-Hessen u Mainzu

Mainz, 10. veljače 2020. godine, u prisustvu ministar vanjskih i europskih poslova **Gordana Grlić Radmana**, predsjednica RH **Kolinda Grabar Kitarović** i veleposlanik RH u Njemačkoj **Gordan Bakota** uručili su predstavniku *Hrvatske kulturne zajednice iz Wiesbadena* povelju Republike Hrvatske za izniman doprinos promicanju i očuvanju hrvatske i europske znanstvene kulturne baštine, osnaživanju hrvatskog zajedništva u Domovini i u Saveznoj Republici Njemačkoj.

Kolinda Grabar Kitarović i Ivica Košak /Foto: Fenix

Povelje RH predsjednica je uručila i *Hrvatskom europskom kulturnom društvu Frankfurt*, udruzi *Livanjska zajednica Frankfurt*, *Hrvatskoj zajednici Hercegovina Stuttgart*, *Hrvatskoj kulturnoj zajednici Mainz*, *Hrvatskoj kulturnoj zajednici Mannheim*, *Hrvatskoj kulturnoj zajednici Wiesbaden*, *Njemačko-hrvatskom društvu Mainz*, *FC Posavina Frankfurt*, *FC Croatia Frankfurt* i *Zavičajnoj udruzi sv. Ivan Ričice*.

Povelje spomenutim hrvatskim udrugama i klubovima su dodijeljene na prijedlog Hrvatskog svjetskog kongresa u Njemačkoj (HSKNJ) i Generalnog konzulata RH u Frankfurtu. Pred

predstavicima hrvatskih udruga i klubova, predsjednica je održala govor u kojem je istaknula kako je kroz cijelu svoju karijeru svjedočila životu hrvatskih iseljenika.

– Doista moram reći da sam se uvijek iznenadila kako gotovo da ni nema kutka svijeta, gdje ne naiđete na nekoga iz Hrvatske i tako dođete u dodir sa svojom domovinom. Kad sam došla na dužnost predsjednice, na žalost, bilo je puno problema na koje sam naišla iz mandata mojih prethodnika, veze s iseljentištvom bile su zanemarene ali nadam se da će se sad nastaviti dalje razvijati za dobro Hrvatske i hrvatskog iseljentištva.

Hrvati su se uvijek znali prilagoditi

U konačnici nadam se i povratku posebno naših mladih za koje vjerujem da će svojim znanjem i iskustvom uživati u hrvatskoj domovini. Znam da život u iseljentištvu nije lak, pogotovo prvoj generaciji koja se pokušavala uklopiti i prilagoditi novim uvjetima života, ali Hrvati su to uvijek sjajno odrađivali. I vi ste u Njemačkoj isto tako i vrijedni članovi njemačkog društva, izgrađujete novu domovinu, ali isto tako održavate svoje veze sa svojom domovinom Hrvatskom. Vama je možda lakše nego onima u prekooceanskim zemljama jer niste tako daleko od Hrvatske, ali znam da nije lako, posebno neće biti sljedećim generacijama. Tehnologija nas povezuje, ali za povezivanje domovinom nije dovoljno klicanje po tipkovnici. Nadam se povezivanju iseljentičke i domovinske Hrvatske. Drago mi je što sam na kraju svog mandata ovdje s vama, s Hrvatima u iseljentištvu – rekla je predsjednica RH.

Marijana Dokoza

**POVEĆAN
REPUBLIKE
HRVATSKE**

odlukom
predsjednice republike
kolinde GRABAR-KITAROVIĆ

odobrena je
hrvatskoj kulturnoj
zajednici WIESBADEN

ZAGREB,
5. VEJMAČE 2020.

predsjednica
republike hrvatske
kolinda GRABAR-KITAROVIĆ

BENO KOTRULJEVIĆ
Dubrovnik 1416. - Aquila 1469.

IMPRESSUM

RIJEČ - glasnik Hrvatske kulturne zajednice - Ogranka Matice hrvatske - Wiesbaden

DAS WORT - MITTEILUNGSBLATT DER KROATISCHEN KULTURGEMEINSCHAFT

Sonderausgabe Nr. 1, 2020

Adresa / Adresse: Kroatische Kulturgemeinschaft e.V. c/o Ivica Košak, Ernst Töpfer-Str. 4, 65510 Idstein, Tel: +49(0)6126-8145, E-Mail: info@hkz-wi.de, <http://www.rijec.hkz-wi.de>

Nakladnik / Verleger: Hrvatska kulturna zajednica e.V. Wiesbaden, Kroatische Kulturgemeinschaft e.V., V.I.S.d.P.: Ivica Košak, Ernst Töpfer-Str. 4, D-65510 Idstein, E-Mail: ivica.kosak@online.de

Glavna urednica / Redaktionsleitung: Marina Beroš

Graphik Design / Layout: Ivica Košak

Tisak / Druck: WIRmachenDRUCK GmbH, Mühlbachstr. 7, 71522 Backnang

Banka / Bankverbindung: Wiesbadener Volksbank e.G. Wiesbaden, Kroatische Kulturgemeinschaft e.V.

IBAN: DE30510900000021280500 BIC: WIBADE5WXXX

RIJEČ ISSN 2196-6109